

Zieners vullen lezers aan

De aanleiding

Een aantal maanden geleden kreeg ik de vraag: 'Wil je een nieuwe tekst schrijven op een bestaande melodie voor het Festival of Lessons and Carols van 8 januari?' Het lied volgt op de derde van de negen Schriftlezingen, Matteüs 2:1-12, waarin het verhaal over Wijzen uit het Oosten wordt verteld. Ik heb wel wat met de Wijzen. Al jaren. Sowieso al een leven lang, omdat ze horen bij het Kerstverhaal, dat ik van kinds af aan heb gehoord en dat altijd tot mijn verbeelding heeft gesproken. Het was in 1996, bij een college Liturgiek van prof. dr. Niek Schuman, dat het verhaal er voor mij een zeer inspirerende diepgang bij kreeg.

Drie of meer?

Schuman, wiens oorspronkelijke vak Oude Testament is, stelde dat hij denkt dat er niet drie maar wel zes of zeven wijzen zijn. Dat het er in de Christelijke traditie drie werden is te verklaren uit de drie geschenken: goud, wierook en mirre. Ze kregen namen, de Wijzen: Caspar, Melchior en Balthasar, Perzische namen, ze kwamen immers uit het Oosten. Later werden ze opgewaardeerd tot drie koningen. Maar heeft Matteüs dat zo bedoeld?

De finale van Matteüs' evangelie over de Mensenzoon, is een toespraak van Jezus, waarin Hij zijn leerlingen zegt: "Ga dus op weg en maak alle volken tot mijn leerlingen" (Mat. 28:19). De volken, álle volken, worden betrokken op het heil dat geboren is uit het volk Israël. De afstamming van de Mensenzoon laat Matteüs teruggaan op Abraham. "Overzicht van de afstamming van Jezus Christus, zoon van David, zoon van Abraham", zo begint hij zijn evangelie.

"Abraham verwekte Isaak", zegt hij vervolgens. Maar Abraham had meer kinderen. We kennen Ismaël, de zoon van Hagar. Maar er was ook Abrahams bijvrouw Ketura. Over haar kinderen zegt Genesis 25: 1-6 "Abraham nam een andere vrouw, Ketura. 2 Zij baarde hem Zimran, Joksan, Medan, Midjan, Jisbak en Suach. (...) 5 Abraham gaf alles wat hij bezat aan Isaak. 6 De zonen van zijn bijvrouwen gaf hij nog tijdens zijn leven geschenken, en hij stuurde hen weg naar een land in het oosten, Kedem, ver bij zijn zoon Isaak vandaan."

De volkeren horen er bij

Schuman zegt: die weggezonden zonen, die allerlei volkeren zijn 'geworden', die laat Matteüs als het ware terugkomen uit het Oosten en met geschenken. Deze gedachte komt ook sterk naar voren in een lied dat Schuman zelf schreef over de Wijzen. Hij deed dat, veelbetekenend!, op de Geneefse melodie van psalm 87, waarin het ook over volkeren gaat: *Rahab en Babel zullen u behoren./ Ja volk na volk buigt eenmaal voor Hem neer.*

Het eerste couplet van Schumans lied luidt: *Abraham zond zijn zonen naar het oosten/ de weg terug, bevolen aan het lot;/ zij gingen met geschenken, maar geen God,/ geen woord of wet, geen Schrift om hen te troosten.* Maar 'daar' leerden ze wel een andere taal om de werkelijkheid te proberen te duiden: *Toch leerden zij de taal der sterren lezen/ tot dat een eind kwam aan hun lange nacht/ de ster heeft hen in Bethlehem gebracht, de laatsten zullen hier de eersten wezen.*

Ster èn Schrift

Voor mij is het de vraag of de ster hen naar Bethlehem heeft gebracht. Ja, uiteindelijk wel: "Nadat ze geluisterd hadden naar wat de koning (Herodes) hun opdroeg, gingen ze op weg, en nu ging de ster die ze hadden zien opgaan voor hen uit, totdat hij stil bleef staan boven de plaats waar het kind was." (Mat. 2: 9). Maar daar gaat iets aan vooraf, iets heel bijzonders, iets heel spannends, iets dat in mijn beleving de kern raakt van het samenkomen van Israël en de volkeren. Namelijk dít: uit het sterverband dat wijze kijkers in het 'Land van de Opgang' hadden gezien leidden zij af: 'Juda kreeg een koningskind!' Zo ver kwamen ze 'op eigen kracht', met die 'andere taal' van hen. Maar ze kwamen op de verkeerde plek. Logisch, want een Koningskind hoort bij een paleis. Dus: op naar Herodes, die hevig schrok. Zo achterdochtig als hij was, en zo diep angstig dat zijn macht zou wankelen, voelde hij wel aan dat er bedreiging in de lucht hing. Hij riep er zijn wijzen bij: alle (!) hogepriesters en schriftgeleerden van het volk. 'Waar wordt de Messias geboren?' Herodes heeft dus onmiddellijk door dat die 'koning van de Joden', waar de wijze kijkers naar zoeken, de

langverbeide Messias zou kunnen zijn. Het antwoord van de wijze lezers: Bethlehem! Want dat zegt de profeet Micha "Uit jou, Bethlehem in Efrata, te klein om tot Juda's geslachten te behoren, uit jou komt iemand voort die voor mij over Israël zal heersen."

Zieners vullen lezers aan

De wijze zieners kwamen ver, maar hadden de wijze lezers nodig om uiteindelijk op de goede plek te komen. De wijze lezers hadden uit zichzelf nog niet ontdekt 'dat het heil al was geschied', daar moesten de wijze zieners hen de ogen voor openen. Wat Matteüs in mijn ogen hier meesterlijk doet in het samenkomen van 'Israël en de volken', is dat ze elkaar met hun inzichten en eigen taal kunnen verrijken in een heilzame samenwerking. Zo worden de lezers en de zieners sámen wijs. Daarom: *wijzen hebben het verstaan:/ zieners vullen lezers aan*. Zo is mijn Wijzenlied opgedragen aan allen die inzien dat je altijd anderen en ook andere inzichten nodig hebt om samen aan te groeien.

Tenslotte

Het was een grote vreugde om het Wijzenlied lied te schrijven. Op 5 oktober werd het geboren. En een tijdje later hoorde ik het de cantorij zingen bij een repetitie. Ik was ontroerd, om zo de woorden te horen zingen op die prachtige melodie van Conrad Kocher. Weet je? Ook hierin komen werelden samen. Die van het woord en die van de muziek. Ook die hebben elkaar nodig, om elkaar te inspireren. En we hebben elkaar nodig, om met al onze inzichten, hoe verschillend ze ook zijn, steeds weer de weg naar Bethlehem te vinden.

ds. Johan Meijer

Wijzenlied

tekst: Johan Meijer, 5 oktober 2016
melodie: Conrad Kocher (1786-1872)
zetting: David Willcocks (geb. 1919)
eerste uitvoering tijdens Festival of Lessons and Carols
in de Oude Kerk te Borne, 8 januari 2017

- 1 (*cantorij*)
Waar ooit de eerste dag begon
met het opgaan van de zon,
toont aan zieners in dat land
zich een hemels sterverband.
Wijze kijkers zien de zin:
Juda kreeg een Koningskind!

- 2 (*allen*)

Ju - da krijgt een Ko - nings - kind, schrijft de Schrift, waar - in men vindt:
'Beth - le - hem, uit jou komt voort Leids - man van het hoog - ste soort'
Wij - ze le - zers wis - ten niet dat dat heil al was ge - schied.

- 3 (*cantorij*)
Hemels heil, het is geschied
op ons aardse grondgebied.
Niet een prins in een paleis
niet op machtsbeluste wijs.
Maar in eenvoud vind je Hem
in een grot bij Bethlehem.

- 4 (*allen*)
Wijzen hebben het verstaan:
zieners vullen lezers aan.
Vreemden komen weer in beeld
waar het inzicht wordt gedeeld
dat dit nieuwe Koningskind
alle volken samenbindt.